

internalizirali definiciju koja iz filozofije isključuje svaku otvorenu referencu na politiku da su dospjeli do zaborava da je Heideggerova filozofija posve politička” (123). U tom je smislu kompleksnost Bourdieuova čitanja i svojevrsna preventivna strategija, i u pogledu Heideggera i u pogledu njegovih interpretatora i epigona – od Hanne Arendt preko Hans-Georga Gadamera do

Jacquesa Derridaa – koji su, inzistirajući često na Heideggerovoj kompleksnosti, otklanjali kritike kao odveć banalne, odbijajući prihvatiti (velikim dijelom zbog raznih vrsta osobnih uloga) mogućnost da je Heideggerova filozofija izrasla iz istog korijena iz kojeg je izrasla i banalnost nacističkog zla.

David Šporer

BROJEVI KOJI ZNAČE ILI ZAŠTO SU JUBILEJI VAŽNI: POVODOM STOTOG BROJA ZBORNIKA MATICE SRPSKE ZA SLAVISTIKU

Kornelija Ičin (ur.), *Zbornik Matice srpske za slavistiku*, sv. 100, Novi Sad, 2021, 949 str.

Jubilarni 100. broj *Zbornika Matice srpske za slavistiku* zaokružuje pedeset godina postojanja ovog ozbiljnog akademskog časopisa koji na najbolji način opravdava obavezujući renome Matice srpske. Jubilej je dvostruk, stota sveska i punih pet decenija ili pola vijeka građenja *Zbornika* kao duhovnog slavističkog hrama, njegovanja naučne i etičke tradicije prethodnih urednika i redakcija, obnavljanja, slaganja i preslaganja naučnih kamenčića i njihovog ugrađivanja u trajno zavještanje budućim generacijama.

Kako već nalaže dobra akademska praksa, dvostruka godišnjica je prilika da se oda počast prethodnim urednicima časopisa, akademiku Miloradu Živančeviću, profesoru Miodragu Sibinoviću i akademiku Predragu Piperu koji su sa ogromnom naučnom pasijom i posvećenošću uobličavali, razvijali i usmjeravali časopis.

Akademik Piper (SANU) je uređivačku palicu od 83 knjige prepustio profesorici Korneliji Ičin, vjerujući da će ona na najbolji način upravljati daljom politikom razvoja časopisa. Ičin je potpuno opravdala očekivanja, prepoznajući značaj internacionalizacije časopisa i njegovog izlaska iz kruga nacionalne važnosti. Interdisciplinarnost i internacionalnost su dva glavna postulata na kojima je utemeljena vizija časopisa. Ozbiljan pomak napravljen je obezbjeđivanjem bolje vidljivosti časopisa, što je očigledno kroz pozicioniranje u indeksnim bazama SCOPUS i ESCI. Uredništvo je osnaženo eminentnim profesorima i naučnicima sa prestižnih evropskih i američkih univerziteta (takođe i iz Izraela i Japana), koji aktivno sudjeluju i kao autori članaka.

Aktuelne i atraktivne teme, otvorenost za različite poglede i pristupe, naučni autoritet saradnika učinili su časopis konkurentnim i selektivnijim, što se pozitivno odrazilo na njegov kvalitet i podiglo akademske standarde. Distribucija časopisa je još jedna potvrda u prilog prethodnim tvrdnjama: on se našao u svim velikim bibliotekama širom svijeta, kao i u bibliotekama svih univerzитета na kojima se proučava slavistika.

Zbornik Matice srpske za slavistiku izlazi dva puta godišnje i u dva velika poglavlja sumira pluralizam jezičkih, kulturnih i književnih tema, koje su često međusobno isprepletene ili u bliskom kontaktu sa istorijom, filozofijom, umjetnošću i drugim disciplinama. Da se primijetiti da je kosmopolitizam dominantna odrednica autora, a očigledan je i u jezičkom liberalizmu, jer se objavljuju tekstovi na svim slovenskim jezicima, engleskom, njemačkom, francuskom i italijanskom. Časopis otvara studija preminulog profesora Pipera o slovenstvu i savremenom svijetu, obojena sentimentom slovenofilske tradicije.

KOLAŽ JEZIČKIH TEMA I PROBLEMA SLOVENSKIH JEZIKA

U rubrici "Filologija i lingvistika" predstavljene su studije iz jezičke dijahronije i sinhronije. Svetlana Tolstoj (Institut za slavistiku Ruske akademije nauka) propituje probleme sinonimije praslovenske leksike, prezentujući modele moguće interpretacije sinonimskih nizova. Boris Uspenski (Nacionalni istraživački institut "Visoka škola ekonomije", Moskva) usmjerava fokus na genezu riječi *car* u ruskom jeziku i na njenu legitimizaciju u crkvenoslovenskom jeziku, izazvanu drugim južnoslovenskim uticajem. Jasmina Grković-Mejdžor (Filozofski fakultet Univerziteta u Novom

Sadu) upoređuje semantiku triju glagola nadanja u starosrpskom jeziku, a Anatolij Turilov (Institut za slavistiku RAN) proučava praznični Minej iz XIV vijeka, rukopis iz Narodne biblioteke u Beogradu, uništen 1941. godine, u okviru koga se nalazi i ciklus azbučnih stihira koji sadrži pozivanje na autorstvo, a autor je Konstantin Filozof. Persida Lazarević Di Đakomo (Univerzitet "G. d'Anuncio", Kjeti Peskara) odgoneta istorijske tajne anonimnog rukopisa br. 261 iz Znanstvene knjižnice u Zadru, koji je veoma važan za rasvjetljavanje slike o položaju slovenskog jezika u odnosu na druge, naročito klasične jezike. U sferi slovenske etimologije istražuju i Žana Varbot (Institut ruskog jezika "V. V. Vinogradov", RAN, Moskva) i posthumni članak Vjeslava Boriša (Jagelonski univerzitet). Andrej Toporkov (Institut svjetske književnosti "A. M. Gorki", RAN, Moskva) piše o naučnoj zabludi u koju je upao V. Bjelinski recenzirajući izdanja folklornog materijala I. Saharova, ne znajući da je on sam stilizovao narodne bajke, a Ljubinko Radenković (SANU) o narodnoj slovenskoj kulturi, konkretno o mitskim likovima za plašenje djece. Antropologija hrane je u centru interesovanja Galine Kabakove (Sorbona), počev od terminologije za "putničku" hranu od kraja XIX do početka XXI vijeka, preko sujeverja u vezi sa njom i tradicionalnog običaja vraćanja "putničke" hrane u svojstvu dara sa putovanja. Anatolij Zahnitko (Donjecki nacionalni univerzitet "Vasilij Stus") nudi leksikografski profil predloga prostorne semantike. Vladimir Plungjan (Institut ruskog jezika "V. V. Vinogradov", RAN) razmatra tradicionalne i netradicionalne tablice imeničke promjene u ruskom jeziku, Jarmila Panevova (Karlov univerzitet u Pragu) upoređuje komparativne pridjeve u ruskom i češkom jeziku. Maćej Grohovski (Poljska akademija nauka) iznosi zanimljive

teze o određenim poljskim leksemama, Boris Norman (Bjeloruski državni univerzitet) bavi se problemom feminitiva kao jednim od aktualnih pitanja slovenske gramatike, Rozana Benakio (Univerzitet u Padovi) obrađuje komparativnu temu sufiksa *-inat* u rjezanskom dijalektu i njegove paralele u srpskom i hrvatskom jeziku. Jezičko poglavlje zatvara rad Ljudmile Popović (Filološki fakultet, Beograd) o komunikativnim formulama u srpskom jeziku.

SINTEZA DISCIPLINA: POGLAVLJE "KNJIŽEVNOST I UMJETNOST"

Poglavlje "Književnost i umjetnost" najočiglednije reprezentuje domete časopisa koje je ostvarila urednička vizija profesorice Ičin. Renomirani rusista svjetskog glasa Igor Smirnov (Univerzitet u Konstanci) piše o teoriji parodije i negativnom mimezisu, naročito akcentujući *parodia sacra* i mit o triksteru. Temu ambivalentne i zagonetne prirode trikstera preko formule trikster-trop nastavlja i članak Marka Lipovečkog (Univerzitet Kolumbija, Njujork) u kojem se fiksiraju stalne osobine trikstera sa svojim raskošnim spektrom varijacija i modifikacija.

Filozof Petar Bojanić (Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu) polazi od hipoteze o postojanju pravoslavne etike rata koja se razlikuje od etike rata na Zapadu, da bi na srpsko-ruskim primjerima rekonstruisao shvatanja neprijatelja i neprijateljstva, prekida sukoba, pobjede u ratu i odnosa rata i mira, kroz prizmu pravoslavnog razumijevanja. Tradicionalnu dilemu ruskih intelektualaca, dihotomiju između Rusije i Zapada, na materijalu *Filozofskih pisama Čadajeva*, reakciju Puškina, kao i odnos Dostojevskog prema ovom pitanju, istražila je Ljudmila

Saraskina (Državni institut za studije umjetnosti, Moskva).

Zanimljiva Čehovljeva priča o disbalansu duhovnog i materijalnog *Rotšildova violina* zaokuplja pažnju Valerija Grečka (Tokijski univerzitet) koji se upušta u analizu intertekstualnih paralela semiotike prostora i predstave čovjekove egzistencijalne izolacije u svijetu. Robert Hodel (Univerzitet u Hamburgu, Institut za slavistiku) u komparativnom pogledu na rusku liriku XX vijeka odgovara na pitanje opstanka vezanog stiha kao dominantne stihovne forme u Rusiji tokom cijelog XX vijeka, što nije bio slučaj u Evropi i Americi. Vladimir Feščenko (Institut za jezik, RAN) sprovodi analizu diskursa ruskih umjetničkih i naučnih tekstova iz ugla teorije lingvokreativnosti u epohi ruske avangarde. Kornelija Ičin (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu) na primjeru *Određene količine razgovora* A. Vedenskog proučava autorovu logiku mišljenja, zasnovanu na negiranju Aristotelove logike i sumnji u mogućnosti jezičkog definisanja postojanja. Novi model komunikacije nije zasnovan na odnosu subjekat – subjekat, već subjekat – objekat. Jefim Kurganov (Univerzitet u Helsinkiju) dokazuje da je Nabokov u romanu *Ada* povjerovao u prevodilačku grešku koja se tiče palestinskog geografskog naziva "Ardis".

Rita Đulijani (Univerzitet Sapienca, Rim) proučava žanrovsku originalnost *Slika Italije*, remek-djela "ruskog Evropljanina" Pavla Muratova.

U statistički dobro potkovanom tekstu Leonid Heler (Univerzitet u Lozani) ispituje poziciju i funkcionisanje "klasike" u sistemu socijalističkog realizma, problematizujući ispravnost poređenja sorealizma sa umjetničkim sistemom "klasicizma" (Sinjavski).

Mihail Vajskopf (Hebrejski univerzitet u Jerusalimu) propituje intertekstualne

veze Vagnerovog libreta za operu *Lutajuci Holandainin*, inspirisanog Hajneovom prozom, Kafkine novele *Lovac Grabus* i fantazije Aleksandra Grina *Grimizna jedra*.

Džeremi Haurad (Univerzitet Sent Endruz) u svom radu analizira interpretaciju i umjetničke principe Vladimira Markova, koji se u njegovim drugim studijama opisuju kao kineski. Novi čovjek, jedna od glavnih utopija ruske i jevrejske umjetnosti početka XX vijeka, zastupljen je i u stvaralaštvu Vasilija Čekrigina, a koncept njegove nove antropologije u kontekstu naučnih i filozofskih ideja njegovog vremena istražuje Jekaterina Bobrinska (Državni institut za istoriju umjetnosti, Moskva).

Nikoleta Mislér (Univerzitet u Napulju L'Orientale) i Džon Boulton (Univerzitet u Južnoj Kaliforniji, Los Angeles) analiziraju genezu, evoluciju artefakata, umjetničkih koncepata i objekata koje su stvorili moskovski umjetnici Francisko Infante i Nona Gorjunova.

TEMATSKI BLOKOVI

Poseban tematski dio posvećen je velikom imenu avangarde, tvorcu zaumnog jezika, Velimiru Hlebnjikovu. Aleksandar Parnis (Institut za svjetsku književnost, RAN) rasvjetljava okolnosti konflikta iz proljeća 1922. godine između Hlebnjikova i Majakovskog, potkovan do sada neupotrijebljenim dokumentima iz različitih arhiva. Ronald Vron (UCLA) analizira Hlebnjikovljeve pjesme posvećene gladi, Vilem G. Veštejn (Univerzitet u Amsterdamu) temu smrti u njegovim ranim lirskim pjesmama, a Roman Timenčik (Hebrejski univerzitet u Jerusalimu) na osnovu *Bilježnica* Ane Ahmatove rekonstruiše književni odnos između ova dva autentična umjetnika.

U tematu "Konteksti Andreja Platonova" Natalija Kornijenko (Institut za svjetsku

književnost "A. M. Gorki", RAN) piše o hronologiji nastajanja kulturnog *Čevengura*, ali o piševim nezavršenim romanima. Luidi Magaroto (Univerzitet u Veneciji "Ka Foskari") ispituje tragička rješenja u *Čevenguru*, problem homoseksualnosti u romanu, kao i paralele između komunističkog modela i hrišćanskih tema. Hansa Gintera (Univerzitet Bielefeld) zanima pozicija prostora kod Andreja Platonova, koji pisac doživljava kao "okamenjeno vrijeme", i tragika ireverzibilnosti vremena, što dijeli sa Osvaldom Špenglerom.

Naredni blok je na neki način poseban dar autora za stogodišnji jubilej časopisa. To je moderan, avanturističan i duboko analitičan temat koji se hvata u koštac sa donekle tabuiranim jezičkim sferama i naučnim temama, pod latinskim nazivom "Verbum Iuro" kojim se akademski dovijljivo uzdiže profanost psovki. Otvaraju ga Igor Piljščikov (UCLA, Univerzitet "M. V. Lomonosov", Univerzitet u Talinu) i Denis Jofe (Univerzitet u Briselu) koji u uvodnom tekstu pripovijedaju o nastanku ove unikatne kolekcije članaka i, između ostalog, daju pregled istorije proučavanja ruskih psovki, kao i pojedinačne jezičke i kulturne slučajeve. Jezičku ukupnost dijahronijskih promjena koje su modifikovale ruske opscene idiome prezentuje Igor Piljščikov, opisujući osnovne mehanizme opscenih inovacija i uzroke derivacione eksplozije. Aleksandar Žolkovski (Univerzitet u Južnoj Kaliforniji, Los Angeles) republikaciju svog članka iz 1994. godine sa komentarima počinje konstatacijom da su mala remek-djela zanimljiva tema. Okosnicu ovog duhovitog rada čini strukturalna analiza opscene, apsurdne i ambivalentne paremije "Nama, Tatarima je svejedno – guziti jebane ili jebati prcane". Denis Jofe se takođe nastavlja na analizu Žolkovskog, raspravljajući i o drugim mnogobrojnim

slučajevima performativne dvosmislenosti ruskog opscenog tabu-leksikona, što predstavlja uglađenije ime za "psovke".

Jurij Leving (Univerzitet Dalhauzi) takođe rukuje sa osjetljivim materijalom današnjice dok se bavi teorijom "selebrifikacije" i modelima ponašanja na Instagramu. On razmatra strategije popularnog muzičara i blogera Sergeja Šnurova koje on koristi za kapitalizaciju sopstvenog brenda i interakciju sa obožavaocima. Leving pokušava da pronikne u logiku selekcije prikazanih događaja iz javnog i privatnog života i lingvističke i vizuelne aspekte njegove komunikacije. Valerij Otjakovski (Tartuski univerzitet) proučava pjesnički projekat "Poručnik V. Pidorenko" nastao na kanalu Telegram i njegov put od eksperimentalnog početka do razvoja u prepoznatljivog opscenog trikstera.

Poslije ovog izvanrednog i uzbudljivog temata slijedi odjeljak "Iz uspomena slavista" u kome je tekst Zuzane Topolske (Makedonska akademija nauka i umjetnosti) i Susumu Nonake (Saitamski univerzitet, Japan). Zabilješka Nonake predstavlja sjećanje na saradnju japanskih slavista sa B. F. Jegorovom i na njihove razgovore o književnosti.

Detaljan pregled međunarodne naučne konferencije "Andrej Beli u promjenljivoj svijetu: Povodom 140. godišnjice od rođenja pisca", održane u vrijeme kovida u oktobru 2020. godine u Moskvi, daje Monika Spivak (Institut za svjetsku književnost, RAN; Državni muzej A. S. Puškina).

Referenti su predstavili saznanja iz nepoznatih arhivskih materijala. U duhu naslova konferencije, veći dio zasjedanja održan je preko ZOOM platforme.

Emotivni nekrolog koji zaključuje časopis, sa puno pijeteta i dubokom proživljenošću piše Dojčil P. Vojvodić (Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu) o počivšem akademiku, profesoru, kolegi i ličnom prijatelju, Predragu Piperu, slikajući njegov personalni i profesionalni portret. Time se zatvara krug raznovrsnih tema jubilarnog stotog broja *Zbornika Matice srpske za slavistiku*.

Časopis predstavlja razuđen i raznolik mozaik tekstova, grupisanih po metodološkoj i tematskoj sličnosti, koji nude cjelovit presjek savremenih istraživanja na slavističkom polju. Naučna reputacija autora, trud i entuzijazam koje su uložili da prezentuju svoja otkrića i razmišljanja rezultirali su sadržajem visoke profesionalne potencije, atraktivnim i konkurentnim na globalnom planu, izuzetno korisnim za buduća naučna istraživanja, a istovremeno u dobrom dijelu zanimljivim ne samo za stručnu, nego i za laičku čitalačku javnost. Jubilarni broj *Zbornika Matice srpske za slavistiku* ubjedljivo i očigledno pokazuje uspon ka užoj grupi najkvalitetnijih slavističkih časopisa, onih u kojima je objavljivanje teksta stvar naučnog prestiža i čiji se temati iščekuju sa nestrpljenjem i zanimanjem.

Tatjana Jovović